

DAGENS NYHETER.

Torsdagen den 23 november 1978

Han ser datavisionen som en vän

Datavisionen ger en mjuk kontakt mellan människor... Datorns utskrift blir mänskligare än brev... Snart kan datorn göra våra mest kufiska meddelanden tydliga på ett mjukt och mänskligt sätt...

Det säger dataexperten Tomas Ohlin om nya data-TV:n. Han är sekreterare i utredningen som ska granska den. Den ska bland annat ge svar på vem som ska ha makten över de nya medierna.

**nu kommer
datorn hem**

Det här är tredje artikeln i en serie om våra nya media. Data-vision betyder att man via sin telefon tar kontakt med en data-central, som kan sända mängder med information på TV-rutan. Med hjälp av en liten hemdator kan man sedan prata med sin TV och få den att utföra ett stort antal tjänster, t ex enklare hälsoundersökningar, bank- och posttjänsten.

— Datavisionen kan utvidga demokratin och yttrandefriheten. Här kan vi få en jättelik anslagstavla där alla kan uttrycka sina åsikter.

— Men gränsen mellan reklam och information suddas ut. Det krävs en oerhört omfattande kontroll om vi ska hålla kommersiella krafter utanför.

Det säger dataexperten Tomas Ohlin. Han kommer från STU, Styrelsen för teknisk utveckling. Han är känd som en av datavisionens främsta supportrar här i landet.

Nu har han en nyckelpost som sekreterare i den statliga utredning som ska granska datavisionen och andra nya media.

Men i den här intervjun talar han som privatperson, inte för utredningen.

Före intervjun har jag läst en del av Tomas Ohlins uttalanden:

Datavisionen ger ett "mjukare" och "människligare" kommunikationssystem, brukar han säga. "Tekniska hjälpmedel blir viktiga medlemmar i närkretsen."

DN: — Det låter som om de skulle bli nya, kära familjemedlemmar?

TO: — Vi måste ge varandra möjlighet till fler och mjukare

meddelanden som är mänskliga — i stället för formulär.

— Vi har ett alldeles för glest och sparsamt kommunikationsnät. Våra massmedia ger tex bara envägs-kommunikation. Folk har svårt att få in sina synpunkter i tidningarna.

— Vi måste få bredare kanaler att uttrycka oss i. Om vi ser datavisionen som ett skafferi med olika boxar, då bör en av de största bli en allmänhetens anslagstavla.

— Här kan folk framföra sina åsikter. Grupper kan tala med grupper. Folk som har specialintressen kan få kontakt med varandra.

— Man kan till och med göra små folkomröstningar i lokala frågor. Det kan bli oerhört betydelsefullt för demokratin.

— Det blir också fler och intensivare kontakter mellan människor i närkretsen. Nu når t ex väldigt få telefonmeddelanden fram. Med datavisionen når du alltid fram.

Oprecis kontakt

Tomas Ohlin säger också att mänsklig kontakt som den sker nu är oprecis. Det är därför det hittills har varit omöjligt att lära datorn prata som en människa.

Men när datorn i framtiden kan efterbilda vårt ofta oftydliga sätt att uttrycka oss, då kan människor få hjälp att formulera vad de tycker i datavisionen.

TO: — En del har svårt att uttrycka sig i skrift. Då skulle man behöva redigera på ett mjukt och mänskligt sätt. Så att det mest kufiska budskap blev begripligt.

DN: — Men ger det inte en farlig makt åt den som redigerar, förtydligar?

TO: — Jovisst. Det är en uppgift man måste närma sig med största försiktighet. Men vilken makt har inte dagens journalist?...

Det är väldigt mycket "mjukt", "vänligt", "männskligt" och "nära" när Tomas Ohlin pratar om datavisionen. Jag kommer att tänka på ett ord vi nyligen lanserade här på Just Nu:

Proffs-mjukis.

Det kan tex vara en tekniker som försöker lura på oss nya uppfinningar genom att linda in dem i mjuka ord.

— Det är möjligt att tekniken kommer att öka kontaktlösheten. Vi måste studera det och i så fall göra något åt det, säger Thomas Ohlin, som är sekreterare i den statliga utredning som ska granska datavision och andra nya media.

Ska vi ha data-TV?

DN: Ingenstans i era direktiv står det att ni ska ta ställning till om vi ska ha datavision eller inte?

TO: — Teoretiskt ska vi ta ställning till om vi ska ha datavision eller ej, genom att undersöka dess förtjänster och brister.

— Men själv ser jag datavisionen som en viktig möjlighet att ge mer information. Jag tycker det är bra med datavision. Och jag skulle önska att det kom igång en ordentlig debatt om den!

DN: Ni ska också utreda om datavisionen ska få innehålla reklam. Samtidigt står det så här i regeringens direktiv till er utredning: Den typ av eftertextannonser som tidningarna har kan lämpa sig för datavision. Hur går det ihop?

TO: — Den skarpa gränsen mellan vad som är reklam och inte — den kommer att suddas ut. Ta konsumentupplysningen till exempel!

— Ska konsumentverket stå för alltihop? Det tror jag blir omöjligt. Efterfrågan blir för stor. Det är också principiellt tveksamt att lägga alla ägg i en korg.

— Folk kommer att vilja ha både konsumentupplysning och kommersiell information.

— Och ta allmänhetens anslagstavla! Där blir det oerhört svårt att kontrollera: Är det kommersiella intressen som ligger bakom folks meddelanden?

— Visst kan det gå att bli kvitt kommersiella inslag i datavisionen genom förbud. Men det kräver en otroligt omfattande kontrollapparat.

Säger Tomas Ohlin, som hoppas att vi äntligen ska få en svensk debatt om datavisionen. Det är på tiden, menar han.

* Tidigare artiklar i serien har varit införda den 18 och 20 november.

Text:
Anna-Maria Hagerfors

Teckning:
William Rankin

Foto:
Lasse Olsson

Informationsteknologiutredningen har följande medlemmar: Sven Gustafson, ordf, (fp), Anders Björck (m), Olle Eriks-son (c), Catarina Rönnung (s) och Leif Andersson (s), plus ett antal sakkunniga, och sekreteraren Tomas Ohlin.

Den ska utreda för- och nackdelar med datavision, text-TV och telefax. I direktiven står bl.a.:

"De nya informationsbärarnas utveckling och etablering kan komma att medföra stora förändringar av informations-spridningens och informations-mottagandets villkor. De tekniska landvinningarna reser viktiga frågor:

Vilka ska ges makten över de nya media? Hur kan de nya mediernas tillkomst främja de kulturpolitiska mål om bland annat vidgad yttrandefrihet, som riksdagen har fastställt? En fråga av mycket allvarligt slag är också vilka följer den nya tekniken har för pressen i allmänhet och dagspressen i synnerhet."

"Klyftigt telefon"

DN: Är du en proffs-mjukis, Tomas Ohlin?

TO: — En del anser att man är särskilt "mänsklig" om man på förhand säger nej till all teknik. Det är lika fel som att okritiskt acceptera allt nytt.

— Tänk tillbaka hundra år! Uppfinningen som gav alla människor möjlighet att tala med varandra genom en elektrisk telefon kunde också stämplas som omänsklig. En kunde säga: Den tvingar folket att umgås med en apparat i stället för att träffas i verkligheten.

— Men telefonen finns ju — och är kanske inte så dum. Datavisionen kan man på sätt och vis se som en "intelligent telefon". Vi bör nog undersöka om — och i så fall när — den är bra att ha. Innan vi dömer ut den.

Tomas Ohlin ser alltså datavisionen som en jättelik kontaktskapare.

— Har inte vägar och telefontrådar ökat kontakterna? utbrister han.

DN: — Jo. Men samtidigt som de faktiska avstånden har krympt, så har de sociala ökat. Man känner inte sina grannar. Ensamhet och isolering breder ut sig. Blir det inte ännu värre med datavisionen?

TO: — Det är möjligt att tekniken kommer att öka kontaktlösheten. Vi måste studera det, och i så fall göra något åt det.

"Behåll mångfalden"

DN: Rent faktiskt kommer väl människor att träffas mer sällan när datavisionen sköter våra

post- och bankärenden, våra inköp etc?

TO: — Nej, så får det inte bli. Mångfalden måste finnas kvar.

DN: — Men hur ska man kunna garantera mångfald och valfrihet? Om datavisionen rationaliserar bort postverket har jag inget val. Då måste jag väl skaffa datavision?

TO: — Vi måste särskilt uppmärksamma grundservicen, det är riktigt. Det är ett av utredningens uppdrag.

Tomas Ohlin håller inte med de kritiker som menar att datavisionen bara är TV-industrins sätt att kedja oss vid TV-fätöljen. Det är precis tvärtom, menar han.

TO: — Om man vill dämpa folks TV-tittande är det bästa man kan göra att skapa en övermättnad. Ge för mycket TV.

— Det är precis som med tidningar. Fanns det bara en tidning skulle jag känna mig tvingad att läsa den för att hålla mig orienterad. Mångfalden gör att folk väljer själva.

Blir vi avtrubbade?

DN: Men datavisionen ger inte bara mer TV. Den tänker åt oss, löser våra problem. Finns det risk att vi blir avtrubbade?

TO: — Då har det gått för långt. Snart har vi tex en datastyrd konversation som i vissa fall kan ersätta mänskliga samtal. Och

frågan är: Hur ska vi hålla emot den automatiska intelligensen?

DN: Behöver vi den alls?

TO: — Ja, i vissa sammanhang. Kan den vara bra. När folk skriver in sig på sjukhus till exempel. Där har man gjort framgångsrika försök med att låta patienter berätta för en dator om sina sjukdomar.

DN: Men då blir en människa utan jobb?

TO: — Det är sant. Men det skapas också nya. Datavisionen kommer att göra det. Det blir en stor grupp människor som ska sammanställa all den information vi ska använda.

DN: Men samtidigt försvinner gamla jobb: Brevbärare, postkassörer, journalister?

TO: — Den risken måste vi ta. Det finns inga reformer som inte har nackdelar. Men du ska inte gråta över att du kanske måste omskolas! Det blir fler informatörer än vi har journalister. Pessimisten ser bara att folk friställs.

Ny makt

DN: Men får inte de här informatörerna en oerhörd maktposition? De kan ju gå in och diskutera med mottagaren — och därmed påverka?

TO: — Men mottagaren får chansen att svara! Det får han inte i massmedia idag!

DN: En annan skillnad: I datavisionen svarar man aldrig över någon övntän information. Man väljer själv. Blir inte det en begränsning?

TO: — Jag hoppas att det ska bli efterfrågan på en box av typen allmäninformation av brett slag. tex de politiska partiernas budskap.

Tomas Ohlin är alltså sekreterare i den utredning som ska granska de nya media som tågar in i våra hem.

Utredningen har ett otydligt namn: informationsteknologiutredningen.

När man tittar på det uppdrag som utredningen fått från regeringen, undrar man:

Är det så här:

Elektronikindustrin har tagit fram en massa apparater som vi ska tvingas köpa därför att alla redan har färg-TV. Sedan kommer utredare och riksdag efter för att minska skadorna som de här apparaterna kanske ställer till med?